

Άγιοι Θεόδωροι

Η γιορτή των Αγίων Θεοδώρων γιορτάζονταν ιδιαίτερα στη Ραψάνη στο ομώνυμο ξωκκλήσι. Μαζεύονταν όλοι εκεί και μετά τον εκκλησιασμό, όταν ο καιρός το επέτρεπε, έψηναν και διασκέδαζαν. Ο Άγιος Θεόδωρος θεωρούνταν ο άγιος που έφερνε τύχη στα ανύπαντρα κορίτσια. Αυτά έβαζαν το βράδυ κάτω από το μαξιλάρι τους σιτάρι απ' την εκκλησιά, απ' τους χαιρετισμούς, και περίμεναν να ονειρευτούν τον άντρα που θα παντρευτούν, λέγοντας:

*Άγιε Θόδουρι καλέ,
καλέ κι τυχιρέ
Μες τα δάση όπου πας
κι τις τύχες συναντάς,
Αν ιδείς κι τη δική μου,
στείλ' την να 'ρθει κατ' ιδώ.*

Το Πάσχα

Παραμονές του Πάσχα όλο το χωριό ήταν στο πόδι. Οι γυναίκες άσπριζαν τα σπίτια και τα ντουβάρια μέχρι τη Μεγάλη Τετάρτη. Τη Μεγάλη Πέμπτη έβαφαν τ' αυγά κι έφτιαχναν τις κουλούρες. Το βράδυ στόλιζαν τον επιτάφιο τραγουδώντας πένθιμα τραγούδια:

*Σήμερα μαύρος ουρανός,
σήμερα μαύρη μέρα,
Σήμερα όλοι θλίβονται
και τα βουνά λυπούνται*

Το Μεγασάββατο σφάζονταν τ' αρνιά και γίνονταν οι ετοιμασίες για την Πασχαλιά. Την ημέρα της Πασχαλιάς μαζεύονταν κατά οικογένειες και έψηναν αρνιά.

Άνοιξη και Ανάσταση πήγαιναν μαζί. Ανασταίνονταν η φύση, ανασταίνονταν και ο Χριστός και όλα τα πρόσωπα έλαμπαν. Το Πάσχα ήταν η πιο χαρούμενη γιορτή του χρόνου.

Πρωτομαγιά

Την Πρωτομαγιά, με την ανατολή του ήλιου, όλα τα κορίτσια πήγαιναν να πιάνουν το Μάη. Μάζευαν λουλούδια, έφτιαχναν στεφάνια και τα έβαζαν στο κεφάλι. Στεφάνια επίσης έβαζαν και στις πόρτες των σπιτιών κι έτσι υποδέχονταν το Μάη.

Αη-Λιάς Κρανιάς: όλοι μαζί, μια συντροφιά

Γιορτές του καλοκαιριου Πανηγύρια

Το κάθε χωριό είχε μια κεντρική εκκλησία, που γιόρταζε μια φορά το χρόνο, στη γιορτή του αγίου που ήταν αφιερωμένη η εκκλησία. Υπήρχαν βέβαια κι άλλες εκκλησίες και ξωκκλήσια στο

χωριό το πανηγύρι όμως συνδυάζονταν με τη γιορτή του προστάτη αγίου του χωριού. Η Ραψάνη πανηγύριζε το Δεκαπενταύγουστο, της Παναγίας, ο Πυργετός στις 23 Αυγούστου, η Αιγάνη στις 8 Σεπτεμβρίου, η Κρασιά στις 6 Σεπτεμβρίου, των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, και αργότερα του Αη Λιά στις 20 Ιουλίου.

Τα πανηγύρια λειτουργούσαν σε πολλά επίπεδα της παραδοσιακής κοινωνίας: θρησκευτικό, οικογενειακό, επαγγελματικό, κοινωνικό ακόμα και πολιτικό. Ο θρησκευτικός γιορτασμός συνδυάζονταν με τη συγκέντρωση όλων των κατοίκων του χωριού αλλά και των γειτονικών χωριών.

Οι επισκέπτες από τα γειτονικά χωριά κοιμούνταν σε συγγενικά σπίτια. Γέμιζαν οι στράτες και τα καλντερίμια από άντρες, γυναίκες και γαμπρούς που έρχονταν για το νυφοδιάλεγμα.

Ο χορός γίνονταν στο πλάτωμα έξω από την εκκλησία, στην πλατεία ή στο χοροστάσι. Το τυπικό πανηγύρι κρατούσε τρεις μέρες. Ο χορός άρχιζε το πρωί, μετά τη λειτουργία, αλλά ο κυρίως χορός γίνονταν το βράδυ στην πλατεία. Κάθε χορός ήταν και νυφοπάζαρο, όχι μόνο ο χορός στο πανηγύρι, αλλά και οι οικογενειακοί χοροί στους γάμους. Ο χορός ήταν η ευκαιρία να εμφανιστεί ένα κορί-

τσι. Όταν μια κοπέλα έμπαινε στο χορό, σήμαινε ότι η οικογένειά της τη θεωρούσε ώριμη για γάμο και δέχονταν προξενιά.

Όταν οι γιορτές γίνονταν έξω απ' το χωριό, στα ξωκλήσια, τότε όλες οι οικογένειες φόρτωναν στα ζώα τα στρωσίδια και τα φαγητά και περνούσαν εκεί όλη τη μέρα. Άναβαν φωτιά, μαγείρευαν, ενώ οι οργανοπαίχτες έπαιζαν

πάνω από εξέδρα που έφτιαχναν οι καφετζήδες του χωριού. Μετά τη λειτουργία έτρωγαν κι άρχιζε ο χορός.

Η κάθε οικογένεια χόρευε χωριστά. Αυτός που ήθελε να χορέψει κερνούσε τα όργανα και παράγγελλε το τραγούδι που επιθυμούσε. Φίλοι και συγγενείς έριχναν κι αυτοί στα όργανα για να τιμήσουν το χορευτή. Οι νέοι έβρισκαν την ευκαιρία να ξεδώσουν στα πανηγύρια.

Μέχρι να ικανοποιηθούν όλοι ξημέρωνε. Συχνά οι χοροί τελείωναν με καυγάδες, γιατί κάποιος παρεξηγήθηκε που δεν κρατήθηκε η σειρά στις παραγγελίες ή κάποιος μεθυσμένος έθιξε κάποιον άλλον. Ο χορός ενώνει τους ανθρώπους, αλλά κάποτε έβγαζε και αντιθέσεις και έχθρες που συσσωρεύονταν όλο το χρόνο. Όμως η κοινή ζωή τους ένωνε πάλι και οι αντιθέσεις σε λίγο καιρό ξεπερνούσαν.

Γνωστοί οργανοπαίχτες που συνδέθηκαν με τις γιορτές και τα πανηγύρια του Κάτω Ολύμπου ήταν οι ντόπιοι Μαλλιάρas και Μαστρογιάννης και άλλοι από μακριά όπως ο Παπαγεωργίου και η δημοφιλής τραγουδίστρια Νίτσα Τσίτρα.

Κτηνοτροφική ζωή (Πυργαετός, «Λάγκα» 1944)

Αγροτικές Ασχολίες

Κτηνοτροφία - Γεωργία

Οι κάτοικοι του χωριού ως κύρια απασχόληση είχαν τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ένα μέρος από τα γαλακτοκομικά και γεωργικά προϊόντα που παρήγαγαν προορίζονταν για δική τους κατανάλωση. Τα υπόλοιπα τα πουλούσαν προκειμένου να κερδίσουν κάποια χρήματα για την κάλυψη άλλων αναγκών τους.

Η γεωργία και η κτηνοτροφία γίνονταν με τα μέσα της εποχής τα σχεδόν πρωτόγονα και η απόδοσή τους ήταν χαμηλή. Δούλευαν, κουράζονταν και το κέρδος μικρό. Παράλληλα με τις κύριες δουλειές όλοι σχεδόν καλλιεργούσαν μπαχτσεδάκια για να ενισχύσουν το νοικοκυριό και την οικονομία της οικογένειας με την παραγωγή τους.

Το φθινόπωρο με τις πρώτες βροχές μαλάκωνε η γη και οργώνονταν για το σπαρμό. Το όργωμα γίνονταν με το αλέτρι, που το έσερναν άλογα, μουλάρια ή βόδια. Ξεκινούσαν νύχτα για τα χωράφια κι έμεναν μέχρι αργά το βράδυ. Η δουλειά δύσκολη και το κέρδος μικρό. Οι συνηθισμένες καλλιέργειες στην περιοχή ήταν σιτάρι, καλαμπόκι, πατάτες και αμπέλια.

Παραδοσιακή κτηνοτροφική καλύβα στη Ραψάνη

Οι προχειμωνιάτικες βροχές του Οκτώβρη γέμιζαν τους δρόμους με «ένα γόνα» λάσπη. Από τις αστρέχες έτρεχαν ασταμάτητα νερά και σχημάτιζαν ποταμάκια. Η υγρασία τρύπωνε παντού από τα ανοίγματα και τις χαραμάδες. Τα κοπάδια ξαναγυρνούσαν στα μαντριά να ξεχειμωνιάσουν. Οι προετοιμασίες για το χειμώνα συμπληρώνονταν. Τα ξύλα για τη φωτιά στοιβιάζονταν στα κατώγια. Κούτσουρα, σκίζες, πουρνάρια, οξιές, άρια και κάθε ξύλο που θα μπορούσε να καεί και να ζεστάνει.

Όταν έφθανε ο χειμώνας μέρες και νύχτες μπορεί να χιόνιζε ασταμάτητα. Όταν φυσούσε αέρας και το πάγωνε, η κυκλοφορία ήταν δύσκολη. Με τέτοιον καιρό το χωριό βρισκονταν σε τέλεια απομόνωση. Οι δουλειές ατονούσαν. Όσοι ασχολούνταν με τη γεωργία κάθονταν κλεισμένοι στα σπίτια, περιμένοντας να ξανοίξει ο καιρός. Οι γιορτές του δωδεκαήμερου έβγαζαν κάπως τη ζωή απ' τον κανονικό της ρυθμό. Επισκέψεις, γλέντια, φαί, κρασί και καθισιό για αρκετές ημέρες. Ο χειμώνας (Γενάρης -

Φλεβάρης) ήταν συνήθως βαρύς με κρύα και παγωνιές. Ο ήλιος για καιρό δεν φαινόταν.

Το Μάρτη ο καιρός ζεσταίνει, τα χιόνια έλιωναν. Οι άνθρωποι πετούσαν τα χειμωνιάτικα και χαίρονταν τις λιακάδες γεμάτοι αισιοδοξία. Την απραξία του χειμώνα διαδέχονταν η κίνηση και η δραστηριότητα. Κλάδεμα, σκάψιμο, όργωμα. Η γη ξυπνούσε και ετοιμάζονταν να καρπίσει. Τα σπαρτά μεγάλωναν και ωρίμαζαν .

Το καλοκαίρι, την εποχή του θέρου, όλη η οικογένεια βρίσκονταν σε συναγερμό. Η ζωή τους άλλαζε ρυθμό. Η ένταση της δουλειάς δεν άφηνε καιρό ν' ασχοληθούν με τίποτα άλλο. Θέριζαν μέρες ολόκληρες. Δουλειά σκληρή και εξοντωτική. Κι ο ήλιος από πάνω δεν έλεγε να βασιλέψει. Ο ιδρώτας έσταζε και πότιζε τη γη. Οι καλαμιές με τα στάχυα έπεφταν κάτω απ' τα κοφτερά δρεπάνια και γίνονταν σωροί δίπλα σε κάθε θεριστή, δένονταν σε δεμάτια με στάχυα και στοιβιάζονταν σε θημωνιές.

Οι μέρες κυλούσαν κουραστικές μέχρι να τελειώσουν όλα τα χωράφια με την αγωνία μην τους προλάβει χαλάζι, λίβας ή αρρώστια. Το αλώνισμα που ακολουθούσε είχε κι αυτό δυσκολίες και κόπο. Έπαιρναν τα δεμάτια από τις θημωνιές, τα σκόρπιζαν με τα δικράνια στο αλώνι, μετά έμπαιναν και γύριζαν γύρω γύρω τα ζώα (άλογα ή βόδια) σέρνοντας τις δικάνες με τις κοφτερές πέτρες, ενώ τα παιδιά ξετρελαίνονταν ανεβασμένα πάνω τους. Έτσι ξεχώριζε το στάρι από τα στάχυα. Οι καλαμιές γίνονταν άχυρο που το μάζευαν σε μεγάλο σωρό και το λίνιζαν σπκώνοντάς το ψηλά με το φτυάρι και το λικνιστήρι. Όταν ξεχώριζε καθαρό το σιτάρι, έμπαινε σε σακιά και φορτώνονταν για το σπίτι. Η σοδειά τις πιο πολλές φορές δεν έφθανε να καλύψει τα έξοδα και τις ανάγκες της οικογένειας.

Αλώνισμα στη Ραψάνη, η χαρά των παιδιών

Τρύγος

Το Σεπτέμβρη άρχιζαν οι προετοιμασίες για το μάζεμα των σταφυλιών και τον τρύγο. Τα πρώτα σταφύλια οι νοικοκυρές τα πήγαιναν στην εκκλησία μέσα σε όμορφες πιατέλες, στις 14 Σεπτεμβρίου του Σταυρού, για να ευλογηθούν.

Ο τρύγος, μαζί με το πάτημα των σταφυλιών ήταν ένα πανηγύρι. Οι κάτοικοι του Κάτω Ολύμπου περίμεναν με λαχτάρα αυτή τη γιορτή, για να μαζέψουν τον καρπό, ν' ανεβούν στα πατητήρια, να τρέξει η ευλογία στον κάδο. Οι άνδρες ετοίμαζαν ένα μήνα πριν τα βαένια. Τα έπλεναν με ασβεστόνερο και καρυδόφυλλα για να 'ναι καθαρά. Τέλη Σεπτεμβρίου άρχιζε ο τρύγος. Ο καθορισμός του χρόνου του τρυγητού είχε μεγάλη σημασία για την ποιότητα του κρασιού. Τα σταφύλια που ήταν έτοιμα για μάζεμα, έπρεπε να είναι ώριμα. Στον τρύγο συμμετείχαν όλοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Τα τρυγημένα σταφύλια συγκεντρώνονταν σε ειδικά κοφίνια και μεταφέρονταν με τα ζώα στο χωριό για πάτημα. Ακολουθούσε η παραγωγή κρασιού και τσίπουρου, που ήταν πραγματικό γλέντι. Όλο τον Οκτώβρη οι κάτοικοι των χωριών του Κάτω Ολύμπου ήταν ανάστατοι. Γέμιζαν οι δρόμοι με φωνές και γέλια. Ο θεός Διόνυσος χαίρονταν κι απολάμβανε το χαμόγελο και το κέφι που συνόδευε τον ανθρώπινο μόχθο.

Στον τρύγο συμμετέχουν όλοι, μικροί και μεγάλοι

Η ΔΡΥΑΣ από την ίδρυσή της (2001), αγωνίζεται για την προστασία και ανάπτυξη της περιοχής που εκτείνεται από την κοιλάδα των Τεμπών ως τις παρυφές του βουνού των Θεών, του Ολύμπου, τις ανατολικές πλαγιές του καταπράσινου Κισσάβου και τις εκβολές του αργυροδίφνου Πηνειού ποταμού προς το Αιγαίο Πέλαγος.

Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε το Κέντρο Ενημέρωσης για τον πολιτισμό και το περιβάλλον των 4 περιοχών "Φύση 2000" στον παλιό Σιδηροδρομικό Σταθμό Τεμπών, που θα συμβάλει στην ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ανοίξαμε γραμμή συνεργασίας με όλους τους τοπικούς φορείς, τους όμορους Δήμους, τους Συλλόγους της περιοχής, τους ευαισθητοποιημένους πολίτες, τα δίκτυα και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις

Οργανώσαμε συγκεντρώσεις και ημερίδες για την καταστροφή του περιβάλλοντος, το πρόβλημα των υδάτινων πόρων, την πολιτιστική κληρονομιά και τη διαχείρισή της από τις τοπικές κοινωνίες

Συνεργαστήκαμε με το "Σύλλογο Φίλων του Πηνειού" και τους δημάρχους της περιοχής για την διάσωση του πετρογέφυρου της εξοδου των Τεμπών και με το πολιτιστικό κέντρο Σιδηροδρομικών Λά-

ρισας που πραγματοποιεί διαδρομές με δρεζίνες στη μαγευτική κοιλάδα των Τεμπών

Συγκεντρώσαμε ιστορικό και φωτογραφικό υλικό από τις περιοχές "Φύση 2000"

Πραγματοποιούμε εκδηλώσεις για:

- την παγκόσμια ημέρα υδροτόπων
- την παγκόσμια ημέρα νερού
- το καλωσόρισμα της Ανοιξης
- την παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος
- την πανσέληνο του Αυγούστου
- την εβδομάδα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς

Οργανώνουμε περιηγήσεις και επισκέψεις σε μνημεία της περιοχής και σε τόπους με ιδιαίτερη φυσική και πολιτιστική αξία

Υλοποιούμε ευρωπαϊκά προγράμματα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την προβολή των περιοχών "Φύση 2000" και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

Στο κέντρο πολιτισμού και περιβάλλοντος Σ.Σ. Τεμπών πραγματοποιούμε δραστηριότητες σχετικές με τη Φύση, τη Μυθολογία, την Ιστορία και τον Πολιτισμό.

Υλοποιούμε εκπαιδευτικά προγράμματα με μαθητές και τους ξεναγούμε στα μνημεία της περιοχής και σε σημεία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Σ.Σ. Τεμπών

Δέλτα Πηνειού

Πετρογέφυρο Πηνειού

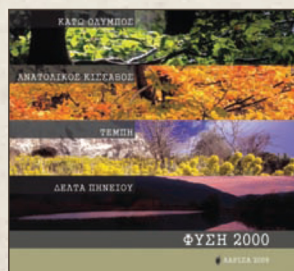
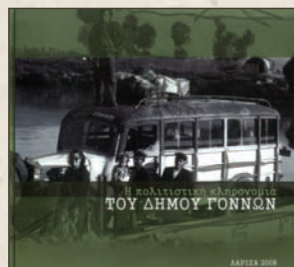

Εκδόσεις του σωματείου «ΔΡΥΑΣ»

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ
ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΥ - ΑΝ. ΚΙΣΑΒΟΥ - ΠΗΝΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΜΠΩΝ

Σ.Σ. ΤΕΜΠΩΝ, e-mail: info@dryas.eu, τηλ-fax: 2410 538120, www.dryas.eu

ISBN: 978-960-98665-3-8